

LADA

Lada (Brache) - 575 m n. m. - Původně osada při tvrzi Šenov (Schönstein, Schönhof, Schenau) děčínských Vartenberků střeživší **Starou solnou stezku** (Via Salaria, Alte Salzstraße) vedoucí ze srbského hradu Neleticů **Dobré Hory** (Dobrohora, Dobrogora) - dnes **Halle** (Dolnosol, Hála Magdeburská) - přes lázně **Gottleuba, Hladov** (Hungertuch), **Nový Dvůr** (Neuhof) **Antonínov** (Antonsthal) a Lada; za **Cihlářským rybníkem** (Ziegelteich) pokračovala do **Horního Libouchce** (Oberkönigswald, Holzgrund, Tschekenthal), **Malého Chvojna** (Kleinkahn), **Žďáru** (Saara), **Strážek** (Troschig, Troschik), **Božtěšic** (Postitz), odtud po **Skrivánčím vrchu** (Lerchenfeld) přes Ústí Středohořím do Prahy. Na dlážděné cestě bývaly prý patrné rýhy od kol formanských vozů.

• Letní Tisá (horní partie) - České Švýcarsko (Böhmische Schweiz) - pohled na školu, **Vřesoviště** (Heide) a Lada (peterswald.org)

• **Ulička** (Gassl) 1937 - 'Až 2m zraje a 20° pod bodem mrazu nebyly zdaleka neobvyklé, někdy nasněžilo, že koukaly jen spíčky stech, od nichž dít s potěšením sádkovaly. K domovním vchodům se z ulice hloubivěly doslova tunely.' **Harald Richter** z Roztok (Roztoc, Rostoch, Rostok, Rostoch, Rostok, Rostok, Rostok) - do r. 1945 Tisá 375 (Steinwand) Pod Stěnamí, Richterova fořtovna (beim Richterförster) Erny a Josefa Richtera (revírnička) - vzpomíná i na novouze přebývatel stibachky Messerschmitt v polích za osadou: '...letoun se po břichu zaryl a okamžitě vzplál, což jsme pozorovali z uctivé vzdálenosti, pilot, jemuž se našťásti nice nestalo, byl hrůzou celý pryč.' (peterswald.org)

Za panování (1310 - 46) Jana Lucemburského (* 10. 8. 1296 Vianden, Veianen? - † 26. 8. 1346 Kresčák [Crécy]) pevnost nejspíš vypálil (1322) prasnynovec Přemysla Otakara II. (* cca 1233 - † 26. 8. 1278 Suché Kruty [Dürnkruť]), míšeňský markrabě (1291 - 1323) a durynský lantkrabě (1307 - 23), Fridrich I. zv. Pokoušaný (* 1291 - † 1324). Vartenberkové ji nahradili rytířským komplexem (90x 90 m) s hospodářskými budovami, zprvu náležel **Blansku** (Blankenstein), poté dominiu děčínskému. Asi r. 1429 tudy na německou stranu táhla husitská výprava a hradek se neubráníl, neobnoven byl prezentován (1541) jako 'Tisá s pustým dvorem Šonau'. Zikmund z Vartenberka (* cca 1465 - † 20. 12. 1518) državu kvůli dluhům prodal (1511) Mikuláši ml. Trčkovi z Lípy na Lichtenburce (* 1498 - † 2. 4. 1516) a vypukl vleklý spor o hraniční lesy. Panství (Fideicommiss-Herrschaft Tetschen) i s **Tisou** (Tysa, Tissa) a okolními obcemi koupil (1515) Jan (Hanus) z Tedy ze Salhausen (Hans von Salhausen * kol. 1480 - † 1550), záhy je také nabyl (1534) dvorní maršálek saského vévody (* 27. 8. 1471 Mišeň [Mišno, Mišnje, Meißen] - † 17. 4. 1539 Drážďany [Dreßdzany, Dreßdzany, Drezno, Dresden]) Jiřího Voutsatého (Georg der Bärtige) či Bohatého (Reiche), Rudolf z Bünau († 1551), jehož potomek Günther von Bünau (* př. 1535 - † 17. 11. 1576 Drážďany) tu zřídil (1554 - 57) poplužní dvůr a renesanční zámek **Šonštejn** (Schönstein) s luterským kostelem, farou, školou a pivovarem. R. 1628 vše utřil důstojník císařské armády a komtur (velitel komendy) řádu maltéžských rytířů, Kryštof Šimon Thun (Christoph Simon von Thun * 17. 11. 1615 Castelfondo [Cjastelfon, Kastelfund] - † 1643 Senj [Senia, Segnia, Attienities, Segna, Zenggi]). Býnovští se však s vojskem saským ještě vrátili. R. 1631 Schönstein i Tisou zpusťovali císařští Chorvaté a pak Švédové, tábořili ve skalách a strážě stavěli na stěnách. Po 30tíle válce (1618 - 48) čítala Tisá i Schönstein 90 obyvatel a 17 domů. V Berní rule (1654) obce Schönstein už nefiguruje. Po smrti Jana Zikmunda z Thunu (Johann Sigismund von Thun und Hohenstein * 20. 9. 1594 - † 29. 6. 1646 Děčín) si jméni rozdělilo 8 z jeho synů (1653), nový majitel o zámek, jenž zůstal jen úřadem (správce zmiňován ještě r. 1675), příliš nebdal, vrchnost se uchytila do **Libouchce** (Königswald). Posléze byl rozebrán - přestavba děčínského zámku (1786 - 92), chalupy nevolníků atp. Ač v panství statek patřil k největším (350 ha), popisuje 2. tereziánský katastr (1751 - 57) už jen pole, lada a pastviny (1751). Opouštěné pozemky a nemnoho poddaných

vedly k tomu, že (údajně rozmarilá) dcera rakouského diplomata a neapolského mistokrále (1728 - 73), Aloise Tomáše Raimunda, hraběte z Harrachu (Aloys Thomas Raimund Graf Harrach * 7. 3 1669 Vídeň - † 7. 11. 1742 Vídeň) a sestra českého velvyslance na stálém Říšském sněmu v Řezně (Regensburg), mistodržitele (1741 - 44) Rakouského Nizozemí (Österreichische Niederlande), nevyššího českého kancléře (1745 - 49), rytíře Řádu Zlatého rouna, Bedřicha Augusta hraběte Harracha z Rohrau a Thannhausenu (Friedrich August Gervasius Protasius von Harrach zu Rohrau und Thannhausen * 18. 6. 1696 Vídeň - † 4. 6. 1749 Vídeň) - **Marie Filipína hraběnka Thunová** (Maria Philippine Josepha Thun-Hohenstein * 9. 1. 1693 Vídeň - † 2. 4. 1763 Praha) půdu v l. 1720 - 32 odprodala osidlencům, dlouho byl kout nazýván **Filipinky** (Philippinacker, Philippneck), do dnešních dnů se užívá **Brache** (Brache = úhor). V r. 1757 přibýlo směrem k Antonínovu 60 stavebních míst, těsně u sebe osazeným domkům se posměšně říkalo 'buchtyčky' (Buchtendörfele). V r. 1791 vznikla myslivna (Jägerhaus) a r. 1792 ovčín (Schaftstall) pro 600 zvířat. I. (Josefské) vojenské mapování z l. 1764 - 68 (rekt. 1780 - 83) uvádí termín **Brach**, II. Františkové (1836 - 52) **Brache**, ovšem s řadou dalších lokalit: **Heide** (Vřesoviště), **Brunnenweicht** (Studna), **Hof** (Dvůr), **Höhe**, **Auf der Höhe** (Výšina), **Gassel**, **Gassel**, **Gaßl** (Ulička) atp. V 1. sv. monografie *Das Königreich Böhmen* (Praha 1833) zaměřeném na Litoměřicko podotýká J. G. Sommer (str. 241), že se tu 'krom 37 domů s 347 obyvateli nachází i poplužní dvůr, hájovna a zřícený zámek rytířů z Bünau, za nichž byl samostatným statkem, s vlastním, dnes již zničeným kostelem...'. V neděli 5. 6. 1927 proběhl v hostinci **U Lípy** (č. 267) Wenzela Rühra (Gasthaus zur Linde), u silnice na **Petrovice** (Peterswald), mitník nositelů příjmení Umlauf, svolavatelem byl ústecký archivář, PhDr. Franz Josef Umlauf (* 11. 7. 1883 Lipová [Spansdorf] - † 8. 11. 1967 Marl u Bayreuthu), jenž od r. 1921 se spolupracovníky redigoval čtvrtletník orientovaný na okr. Ústí a Chabařovice *Beiträge zur Heimatkunde des Aussig-Karbitzer Bezirkes*. V protějším č. 106 (Co* 39) provozoval Karl Langer hospodu **U Schönsteinu** (Gasthaus zum Schönstein Brache - Karl Langer u. Frau). Petrovický krajský spolek (Peterswaldler Heimatgemeinschaft) z partnerského Hainburgu v Hesensku upozorňuje, že z č. 4 (am Gassl) pocházeli Berta, Ernestine, Hedwig, Anna a Josef Mann; č. 5 (Buchtendörfele) Josef Peter; č. 7 (am Gassl) Rodina Franze Krauta s Franzem a Elsou Zappe; č. 11 (u Rosenkränzu) Franz Rehn a Richard Püschner; č. 12 (am Gassl) Berta ritšela a familie Julia Fiedlera; č. 14 (im Hintergrund) Reinhold Fritsche; č. 16 (Co* 22) Franz Kuchelmeister; č. 18 (am Gassl) Zimmerpaulovi; č. 21 (Co* 34) (Gassl) Josef Kinzel; č. 23 (Co* 30) (u Hiebschusterů) Irene, Walter, Richard a Franz Hiebsch; č. 26 Richard Rauchfuß; č. 27 (Co* 45) švec Vincenz Hiebsch a rodina Julia Hiebsche; č. 28 (Co* 46) Rudolf Peter (beim Krautfloß); č. 37 (Co* 52) Julius Kartak; č. 99 Vinz Bittner (u Weigendů); č. 103 (am Gassl - u Löbelschusterů) Rudolf Kühnel a Julius Fiedler; č. 108 (am Gassl) Franz Pohler; č. 115 havíř Ludwig Hieke; č. 122 (Co* 63) Emilie a Franz Böhm; č. 128 (Co* 33) (Gassl) Rudolf Rühr; č. 131 (Co* 68) (am Gassl) Josef Hocke; č. 139 pekaři Karl a Julius Streit; č. 147 špeditér Ernst Köcher; č. 153 (Co* 69) (Brunnenweicht) Toni Umlauf a nájemník

MĚSTA, OBCE A OSADY... od A do Ž
NA ÚSTECKU

Reinhard Hiebsch; č. 155 Alfred Sedlak; č. 223 (u Romusů) Ernst Hiebsch; č. 234 (Co* 76) (Brunnenweicht) Eduard Hiebsch; č. 274 (am Gassl) trafikant Karl Teufel; č. 269 (u Zirklerhiebšů) Erika a Josef Hiebsch; č. 275 Alexander Ducke; č. 309 Josef Böhnisch aj. (Co* 76)* Císařské povinné otisky stabilního katastru Čech - Tissa sammt Ortschaft Raitza in Böhmen Leitmeritzer Kreis. *Bezirk Tetschen. 1843 Lith. della Torre u. Winter F. 1846.*

Brache, č. M, Ob Tisá, Čst, P, Tf 1.8 + St Tisá-Libouchec, Os Děčín - Č. - *Chytilův místopis Československé republiky* - Alois Chytil (* 21. 6. 1877 Kurovice - † 1949 Praha) nákl. vlastním - 2. aktualizované vydání, Praha 1929 (č. část, M město (jen bezprostředně za hlav. heslem), **Ob** obec, **Čst** četnická stanice, **P** poštovní úřad, **Tf** telegraf, + odkazuje ke jménu předcházejícímu, **St** stanice, **Os** okres soudní, **Č** Čechy) Číslo obyčejným tiskem (2, 4.35 atd.) bezprostředně za značkou **Tf, ŽTf, St, Žst, P** značí vzdálenost v km, při čemž číslo v závorce značí možné kratší spojení mimo silnici.

Tisá, rekr. a průmysl. ves, 13 km z. od D ě č í n a *, v nejz. části Čes. Švýcarska. Za kapital. industrialise se T. zvětsila natolik, že splynula se 4 původně samostat. sídly (Lada, Antonínov, Šonštejn a Nový Libouchec). - **České Švýcarsko, Chříbské vrchy a Šluknovsko - Turistický průvodce ČSSR - svazek 13 - Sportovní a turistické nakladatelství - Praha, 1960.** - *Dr. Josef Hárský (* 9. 3. 1915 Vídeň - † 5. 11. 1996 Praha) a mistr sportu Jaroslav Srba (* 13. 4. 1929 - † 2001 Ústí n. L.) - vedoucí autorského kolektivu, spolupracovali: dr. Jaroslav Košťál, dr. Jaroslav Wágner, členové turistického odboru TJ Chemička, Ústí n. L.*

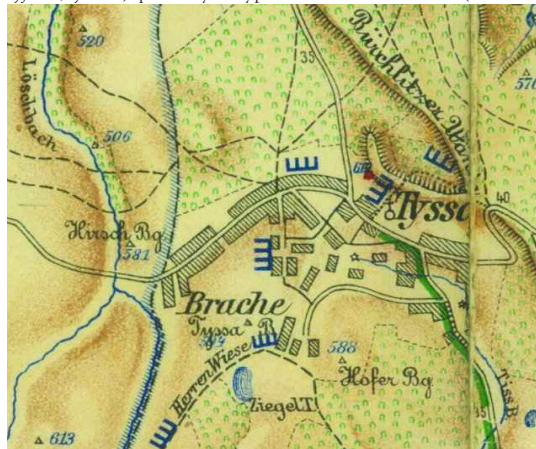
...*Silnice pokračovala do Libouchce Tiskou dírou (Tyßloch) kolem Dobrého pramene (Guten Quelle), chodilo se přes Ovčí (Schafflur) a Vesnickou louku (Dorfflur), domy stály Pod stěny (Unter der Wand), pole byla Pod Cestou (Unter der Straße), vesnickým částem se říkalo Brache (Úhor) a Hof (Dvůr). Kopce Hájek (Hofer Berg), Hora (Berg), Výšina (Höhe, Auf der Höhe), les Bučina (Buchs), místa Vsesovitě (Heide), v Písčíně (Am Sand), U Mlýna (Die Mühlen), Chorvatský tábor, Pískový hrnc, Ovčí soutěska (Schaf Schlichten, Schafschlichte), Panská louka (Herren Wiese) a Studna (Brunnenweicht) tehdy ukázalo každé dítě.* - Tisá - *Historie oblasti dle kapitola (tisa.cz) - Zdenka Vaisová - dopisovatelka Měsíčníku Jilovská sova.*

Smírčí kříže: V oblasti jich bývalo několik, nejstarší Kuntzův (1456) na saském pomezí - od *Rosenthalu* (ve 20. stol. vzal za své likvidaci odumřelého porostu), druhý - mezi *Ostrovem (Eiland)* a *Rájcem (Raiza)*, ve *Velkém sporném lese (Kriegsholz)*, měla jej stínit borovice s nápisem, že tu zabili řezníka - záznam (1548) v úřední knize z *Pirny (Perno, Pirno, Perensko)*. Jiný - v Tisé (č. 94) u *Krautova mlýna (Krautmühle)*, patřil od r. 1836 fabrikantu a účelní děčnické Okresní rady *Franzi Antonu Püschnerovi* - připomínal neštěstí při svazu dřeva.

- V *Kotli (Kessel)* - Pod stěny (1935), 100 až 200 m pod *Turistickou chatou (Touristenbaude)*, vpravo silnice do *Sněžniku (Schneeberg)*, při dosud existující kamenné pěšině, tzv. *Železná cesta (Eisenstraße)* - ze sněžnického dolu se totiž do ostrovského hamru vozila hnědélava železná ruda) - s vrypky 3 křížů (94x 58x 24 cm) nebo mečů (1 rameno chybělo), v 70. l. 20. stol. zmizel pod vozovkou, opodál prý zamordovali 2 ženy, proto *Frauenkreuz* (v josefském mapování z l. 1764 - 68 snad *Heinrichkreuz*), rovněž ale *Jägerkreuz* poukazující na zastelení lovců. Z pozůstatosti *Franze Queißera* (* 28. 7. 1876 Stará Skalka [Altkalken] - † 25. 8. 1945 Beyern) - fotografa a spoluzakladatele sdružení 'Deutscher Heimatbund'.
- Jediný dochávkvi se současnosti - 'mastičkářův' (105x 85x 30 cm) - pověst o zabiti mastičkáře (Königseer, Flaschmann), s oboustranným vřočením 1626 (vpredu náznak rytiny), vlevo cesty Libouchec - Tisá, v *Tiském dole (Tyßloch)* či *Tiských domech (Tyßbach-Häuser)* - rovněž *Josefův Dál (Josefthal)* neb *Nový Libouchec (Neu Königswald)*, dle pátera *Franze Focke* (* 1825 - † 1896) - mj. autora publikace (1887) *Böhmen ist das angestammte Vaterland der Deutschböhmen* (pohřben v Libouchci) - zde zavraždili lidového felčara - Horní Libouchec, pátek 27. 6. 1997 (smircikrize.euweb.cz).

- *Olšový potok (Löschbach)*, *Panská louka (Herren Wiese)*, *Hájek (Hofer Bg., Hofbg.)* (589,6 m), *Tisá (Tyssaßberg, Tyssaßg.)* (598 m), *Jelení vrch (Hirschberg, Hirschhöhe)* (583,1 m), *Tiské stěny (Bürschlitzer Wand)*, Cihlářský rybník (*Ziegel T., Ziegelteich*) a *Tisá, resp. Tiský potok (Tiss B., Tyßbach, Tyssaßbach)* - před dávnými lety přirozená hranice mezi Šenovem (*Schönstein*) a Tisou (ještě v 19. stol. se rozlišovala 'stará' a 'nová' Tisá).

Koryto kopíruje jedna z hlavních pěšin vytyčovaných ústeckými horskými spolky - 17km zelená: *Tyssaer Wände* (Tiské stěny), *Königswald* (Libouchec), *Deutsch Kahn* (Luční Chvojno), *Gr. Kaudern* (Chuderov), *Lerchenfeld* (Skřiváněk), *Aussig* (Ústí n. L.) 'Modrá hřebovenka' (*Blauer Kammweg* - od r. 1903 většinou značena zinkovými tabulemi s namodro vyraženým 4hrtým hřebovkem) - nyní dálková turistická komunikace E3 - začíná ve španělském Santiagu de Compostela, do republiky vstupuje přechodem *Schirnding/Pomezí n. O. (Muelbach, Muelbach, Mulbach, Mühlbach)*, protíná Krušné i *Lužické hory (Zittauer [Lausitzer] Gebirge, Lužické hory, Góry Lužycke)* a část *Krkonoš (Riesengebirge, Karkonosze)*, u *Harrachova (Harrachsdorf)* se stáčí do polského *Walbrzychu (Waldenburg)*, zdlouhá *Sovi hory (Góry Sowie, Eulengebirge)* a přes *Králický Sněžník (Glatzer [Grülicher, Spiegltitzer] Schneeberg, Sněžník Kłodzki)*, *Jeseniky (Ostsudeten, Gesenke, Jesonik)*, *Beskydy (Beskidy, Beskiden, Beckuðu)* a Slovensko pokračuje na černomořské pobřeží v Bulharsku - *Wanderkarte fürs Elbetal und des angrenzenden Gebietes vom Mittel- und Erzgebirge. 5. verbesserte Auflage - Entwurf von Carl Kroitzsch, Aussig.*